

Corona Günlerinde Yıkıcı Yaratıcılıkla Sınav

M. Kemal Adatepe

30 Eylül günü Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Koronavirüs Bilim Kurulu toplantısı sonrası yaptığı açıklamada, salgından kaynaklı ölüm vaka sayılarının gerçek olmadığına ilişkin iddialar ve CHP Ankara Milletvekili Murat Emir'in, "Covid pozitif vaka sayısı açıklanan hasta sayısının neredeyse 20 katı" iddialarına ilişkin olarak, "Her vaka pozitif değildir. Her vaka hasta değildir, pozitif çıkıp semptom göstermeyenler var. Vefat sayılarındaki iddialar ise bazı belediyelerin yanıltıcı verilerine dayanıyor"¹ sözlerini sosyal medyada ve basında yer alan haberlerde okuduk.

Bakan Koca'nın açıklamalarının ardından CHP Milletvekili Emir, yine sosyal medya üzerinden, Bakan Koca'nın (tarih yok) sözlerine karşılık kanıt olarak sunduğu "belgenin" üzerinde tarih olduğunu söylediği bölümü işaretleyerek, iddialarının ispatlandığını ileri sürdü².

Milletvekili Emir'in belgesinin hangi laboratuvarından hangi yollardan alındığı, grafik üzerindeki söz konusu testlerin hangi amaçla yapıldığı anlaşılır olmadığı gibi, işaretlediği tarih yeri de benzer belgeler için oldukça alışılmamış bir görünüm göstermekte³. Ancak Bakan Koca'nın açıklamaları ile ilgili asıl önemli olan nokta neredeyse hemen her kesimden gelen "kandırıldık" tepkileri, Bakan Koca ve hükümetin aslında başarısız olan Covid mücadelesini başarılı imiş gibi gösterdikleri iddiaları. Ayrıca bunlara Bakan Koca'nın, "Bilelim ki salgınla mücadele sürecinde devletimiz, halkının sağlığı kadar, ulusal çıkarlarını da korumaktadır", sözlerinin açtığı tartışmayı da eklemek gerekiyor⁴.

Corona'nın ilk kez Çin tarafından yeni bir hastalık kaynağı virüs olarak kamuoyuna duyurulması ve adlandırılmasının ardından dünyada yaygınlaşması ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edildiği ilk günlerde bu virüs ve neden olduğu hastalığın bir kesimce çok ciddi, ağır sonuçları olabileceği şeklindeki uyarılarda bulunmalarının yanı sıra bir başka kesimce de çok önemli olmadığı, her yıl gripten de bu yeni hastalıktan ölenler kadar kişinin öldüğü, durumun abartıldığı kadar tehlikeli olmadığı, bir süre sonra virüs herkese bulaşarak sürü bağışıklığı kazanılacağına ileri sürüldüğü, bu görüşten yola çıkılarak İngiltere ve İskandinavya ülkelerinde sürü bağışıklığı yöntemini tercih ettikleri, hatırlanacaktır.

Geçtiğimiz yıl sonlarında, Çin'in Vuhan Eyaleti'nde hastalığın başgöstermesi ve yaygınlaşması üzerine Batı'daki ilk tepkiler, düşünceler, bu hastalıkla Çin'in büyüyen

¹ <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/turkiyede-corona-salgininda-son-durum-saglik-bakani-koca-aciklama-yapiyor-6061596/>

² <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/chpli-emirden-belgeyi-yananlayan-fahrettin-kocaya-isaretli-yanit-1770108>

³ Aydınlik internet gazetesinden İsmet Özçelik, sınırlı sayıda kişinin bildiğini belirttiği söz konusu "belge"nin profesyonelce "silinse" de doğru olduğunu, olasılıkla TBB'deki bir grup tarafından "sızdırıldığını" kaynaklarına dayanarak yazmakta. Bkz.: <https://www.aydinlik.com.tr/haber/o-belgeyi-kim-neden-sizdirdi-219887>

⁴ <https://www.veryansintv.com/bakan-kocadan-yeni-aciklama>

ekonomisinin darbe alacağı ve bunun batıya yarayacağı yönünde olmuştur. Vuhan Eyaletinde uygulamaya konan sıkı önlemler, eyalet sınırlarının kapatılarak karantina uygulanması ise Çin'in antidemokratik yapısıyla açıklanmış, kısmen de insan hakları ihlalleri suçlamasıyla karşılanmıştır. Vuhan'da çok kısa sürede tamamlanan hastane ve sağlık personeli temini yine Çin'in antidemokratik yapısıyla açıklanmış, Batı yaşam tarzı ve ekonomisinde bunların söz konusu olamayacağı ileri sürülmüştü. Ancak Vuhan'da alınan bu radikal tedbirler sayesinde salgın bugün artık önlenmiş ve büyük ölçüde normal hayata geçilebilmiş durumda.

Avrupa'da ise hastalığın ilk dalgası bir zenginler hastalığı biçiminde yükseldi. Kış sporları merkezlerinden İtalya ve Fransa'yı vuran hastalık bu ülkelerdeki özelleştirilmiş sağlık sistemlerinin ne kadar güvenliksiz olduğunu gözler önüne serdi. Bu dönemde ülkeler ve eyaletler arasındaki sınırların kapatılması ve ABEU ülkelerinin Almanya'dan bekledikleri desteği bulamamaları⁵, AB'nin temellerinde önemli kırılmalara, soru işaretlerine neden oldu. Sınırların kapatılmasının etkileri, Berlin hapishanelerine uyuşturucu sağlamada sıkıntı çekilmesine kadar yansıdı⁶. Epideminin etkileri yalnızca hapishanelerde değil, hastanelerde de kendini gösterdi; İtalya'da hastalar solunum cihazı yokluğu nedeniyle ölürken, Hamburg'da Üniversite kliniği ve özelleştirilmiş olan hastaneler hasta yokluğundan milyonlarca Euro zarar yaptılar⁷.

Yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte ekonomiyi kısmen de olsa kurtarmak, en azından yerel ekonomileri biraz rahatlatmak adına tatil yerlerine seyahatin kolaylaştırılması ise bugünlerde hastalığın ikinci bir dalga olarak geri dönmesinin nedeni oldu.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün Corona olayını epidemi olarak ilan ettiği 11.03.2020 tarihinden bu yana bu hastalıkla ilgili en önemli siyasi gelişme herhalde ABD'nin DSÖ'yü Corona verilerini Rusya ve Çin lehine, ABD aleyhine manipüle etmekle suçlayarak örgütten ayrılması olmalı. Ancak DSÖ'den ayrılmasına rağmen ABD dünyada en çok ölümle birinci sırada yer almaktan kurtulamadı, fakat Haziran ayından sonra %25'lik ölüm oranını 200.000'den fazla ölümle %20 oranına indirebildi. Ancak ölüm oranlarının New York Eyaleti başta olmak üzere birçok eyalette %20'nin çok üzerine çıkarak %30-33'e kadar yükseldiğini belirtmeliyiz; ki ABD için verilen hasta ve ölüm rakamları hastane ücretlerini ödeyebilenlerle sınırlı, satır aralarında yetkililerin de kabul ettiği gibi sokaklarda ya da evinde ölenler, hastalanıp iyileşenlerin sayısı ve oranı rakamlara dahil değil ve bilinmiyor!

DSÖ'nün pandemi ilanından itibaren kendisine ulaşan verileri internet sayfasında kamuya sunan John Hopkins University&Medicine / Coronavirus Resource Center (JHU)'in sayıları üç temel nokta üzerine kurulmuş: 1) Toplam hasta sayısı; 2) iyileşenler; 3) ölenler. İyileşenler ile ölenlerin toplamıyla toplam hasta sayısı arasındaki fark o an/gün için olasılıkla on gün içinde belirli bir yüzdesi ölecek tedavi gören hasta sayısını vermekte; örneğin 01.10.2020 günü dünya hasta sayısı 9.375.443'tür. 18.10.2020 tarihinde ise bu sayı 11.338.135'e yükselmiştir.

JHU'nin rakamlarına göre Corona vakalarının Ocak ayı sonundan itibaren gelişimi rakamsal olarak şu şekilde⁸:

⁵ <https://www.evrensel.net/yazi/86390/abnin-kurtarma-fonu-kime-yarayacak>

⁶ https://www.deutschlandfunk.de/hinter-gittern-wie-schmuggelware-ins-gefaengnis-kommt.1773.de.html?dram:article_id=474089

⁷ <https://www.ndr.de/nachrichten/hamburg/Corona-Hamburger-Uniklinikum-macht-Millionenverluste,uke676.html>

⁸ <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>

	Hasta Sayısı	İyileşenler	Ölenler
31.01.2020	2.068		42
11.03.2020	126.715		4.611
11.06.2020	7.523.000		422.322
11.09.2020	28.481.000		915.356
01.10.2020	34.080.123	23.688.865	1.015.815
11.10.2020	37.319.319	25.941.406	1.074.500
18.10.2020	39.803.562	27.353.713	1.111.714

Sağlık Bakanı Koca'nın açıkladığı ve T.C. Sağlık Bakanlığı Covid 19 Bilgilendirme sayfası ile JHU'ya bildirilen rakamlar standartlara uygun olarak söz konusu üç temel noktaya uyum içinde. Tartışmanın çıktığı günlerde, 01.10.2020 tarihinde Türkiye ve dünyadaki Corona virüsü nedeni hasta ve ölü sayıları şu şekildeydi⁹:

01.10.2020	Hasta Sayısı	İyileşenler	Ölenler
Türkiye	320.070	281.151	8.262
Dünya	34.080.123	23.688.865	1.015.815

Türkiye'nin toplam hasta sayısını Milletvekili Emir'in "neredeyse 20 katı" sözlerinden yola çıkarak, 20 ile çarpılacak olursa toplam hasta sayısı, tartışmanın olduğu günlerdeki rakamlarla $320.000 \times 20 = 6.400.000$ 'a çıkar ki, bu durumda hem ölenlerin toplam hasta sayısına göre oranını 2.6'dan 0,1'e indirmemiz -ki bu herkes için çok büyük bir başarı olurdu!-, hem de dünya toplam hasta sayısını 40.448.123'e çıkarmamız gerekir.

Ancak denilebilir ki, Milletvekili Emir, "neredeyse 20 katı" sözleriyle başlangıçtan bu zamana kadar olan 320.070 sayısını değil de bir günün ya da belirli bir başka zaman diliminin sayılarını kastetmiştir! Bu durumda hangi sayının 20 katını almamız gerektiğini bilmeliyiz, ki kaç hastanın ya da vakanın "gizlendiğini", ilgili birimlerin verileri ne kadar "manipüle" ettiği tam anlaşılabilir! Var olan durumda "neredeyse 20 katı" sözü ile somut bir sonuca ulaşamıyor.

Milletvekili Emir'in "neredeyse 20 katı" açıklamalarından önce de Türk Tabipler Birliği (TTB) tarafından sayıların on katı olduğu şeklinde açıklamalar yapılmıştı¹⁰. Dört Eylül tarihinde ise yine CHP milletvekili olan Alpay Antmen hasta sayısının açıklananından 15 kat fazla olduğu açıklamasını yaptı¹¹. Ancak bu açıklamalar da somut verilere dayanmayıp sadece söylenti olarak kalmakta¹².

9

https://www.google.de/search?ei=3EV2X7_4D4u6kwWqoafQDQ&q=t%C3%BCrkiye+corona+sayisi&oq=t%C3%BCrkiye+corona+sa&gs_lcp=CgZwc3ktYWIQARgAMgIIADICCAAYBAgAEAAoyBAgAEAAoyBAgAEAAoyBAgAEAAoyBAgAEAAoyCAgAEBYQChAeMggIABAWEAoQHjIICAAQFhAKEB46BggAEBYQHICmZ1jTa2CrnwFoAHAAeACAaVWIAeIBkgEBM5gBAKABAAoBB2d3cy13aXrAAQE&sclient=psy-ab

¹⁰ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ttb-uyardi-aktif-hasta-sayisi-aciklananin-10-kati-1758471>

¹¹ <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/olum-sekli-gizlendi-iddia-edilen-iscinin-belgesini-paylasan-chpliantmen-vaka-sayilari-aciklananlardan-15-kat-fazla-6023071/>

¹² Bu makalenin yazımı sırasında TTB tarafından Nisan ayında 81.570, Eylül ayında ise 275.647 pozitif olgunun gizlendiği açıklandı. TTB'nin pozitif olgu ile neyi kastettiği tam olarak açık değilse de, bunları tedavi görmeyen, bu nedenle de hasta olarak tanımlanmayanların sayısı olarak almak mümkün, ancak saklanmış olduklarına katılmak pek mümkün değil, çünkü saklanmaları için bir gerek yok, sonuçta hasta sayılarına eklendikleri gibi iyileşenler sayılarına da eklenirler ve Sağlık Bakanı'nın başarı hanesine yazılırlardı. Ayrıca daha önce TTB'nin 10 kat olarak açıkladığı gizlenen sayıların bu şekilde azaltmış olması da dikkat çekici. Bkz.: <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turk-tabipleri-birligi-eylul-ayinda-275-bin-pozitif-vaka-gizlendi-1773021>

Bakan Koca'nın sayılarla ilgili yaptığı açıklamalarda "Her vaka pozitif değildir. Her vaka hasta değildir, pozitif çıkıp semptom göstermeyenler var..." sözleri yeni bir tartışmayı başlattı ve daha önce "Yönetemiyorsunuz, tükeniyoruz" sloganıyla eylem çağrısı yapan TTB, "Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, belirti göstermeyen ama testi pozitif çıkan vakaların günlük açıklanan tabloda yer almadığını açıkladı. 6 aydır bunu söylüyorduk. Süreci şeffaf yürütmediniz. Gerçekleri gizlediniz. Salgının yayılmasına engel olmadınız" açıklaması yaptı¹³.

Fakat test sonuçları ile ilgili benzer tartışmalar sadece Türkiye'de yapılmıyor ve Robert Koch Enstitüsü'nün (RKI) Corona ile ilgili çok sorulan sorular sayfasında, "Welchen Zusammenhang gibt es generell zwischen erhöhten Testzahlen und erhöhten Fallzahlen?" maddesinde, Türkiye'de olduğu gibi Almanya'da da Temmuz ayından itibaren artan test sayısı ile hasta sayısının artması arasındaki ilişkiyi açıklarken neden bazı pozitif testlerin *yanlış-pozitif test* olarak kabul edilip istatistiklere alınmadığı açıklanmakta¹⁴. Bakan Koca'nın sözlerinden de burada açıklananların dışında bir anlam aramak gereksiz.

JHU'nun verileri her biri farklı ekonomik, sosyal ve sağlık yapılarına ait, bundan dolayı da farklı kriterlerle pandemi'ye yaklaşan 188 ülkenin verilerini içermekte; Türkiye'de olduğu gibi Almanya'da da –ve olasılıkla birçok başka ülkede de- söz konusu verilere güven konusunda soru işaretleri ortaya çıkmış ve tartışmalar söz konusu olmuş. RKI'nin yukarıda sözünü ettiğimiz bilgilendirme sayfasında bu konuda, JHU'nun kendisine ulaşan verileri kontrol ettikten sonra yayımladığı, bundan dolayı da aktüel sayıların genellikle bir ya da iki gün gecikmeyle ilan edildiği bilgisi yer alıyor. Benzer çok sayıda sorunun açıklandığı RKI'nin sayfasının yanı sıra JHU'nun sayfasından çıkan genel sonuç, dünya genelinde bilinen sayıların Corona virüsü nedeniyle hastalananlar ile ölenlerin en az sayısını gösterdiği, ABD örneğinde olduğu gibi, sağlık kurumlarına başvurmayan hastalar ve ölenlerin tespit sayılarının edilmesinin mümkün olmadığı; ayrıca virüsü taşıyan ancak hasta olmayanlar ile test yapılmadığı için virüsü almış olduğu halde fark etmeyenlerin sayısının ise hiç bilinmediği. Bundan dolayı Bakan Koca'nın açıkladığı ve JHU'ya bildirilen sayıları, Türkiye'deki en az hasta ve ölüm olayı sayısı olarak değerlendirmek, istatistik verilerdeki yanılma oranlarıyla da bu sayıların olabilir üst sınırlarını göz önünde tutmak gerekir.

İstatistik sayıları genel olarak her zaman tartışma konusu olmuştur; örneğin Nisan 2009-Ağustos 2010 tarihleri arasında 214 devleti kapsayan ve Domuzgribi olarak bilinen A H1N1 (A/California/7/2009 (H1N1)) epidemisi sırasında laboratuvar sonuçlarına göre 253'ü Almanya'da olmak üzere¹⁵ 18.449 ölüm olayı tesbit edilmiş, ancak 2012'de yapılan bir çalışmada ise ölüm sayısının 151.700 ile 575.400 arasında olduğu ileri sürülmüş¹⁶.

Benzer bir tartışma konusu örneğini de Almanya'daki yıllık grip nedeniyle ölüm rakamları oluşturuyor; devlet radyolarından NDR'nin bir programında Almanya'da her yıl gripten 20.000 kişinin öldüğü şeklindeki bir haber ile ilgili olarak Almanya Tabipler Odası'yla Sağlık Sigortaları tarafından yürütülen *Ärzteblatt.de* sitesinde yer alan bir yazıda, Almanya'da yılda 5.000 ile 8.000 kişinin gripten öldüğü, yalnız bir kez 2012/13 kışında bu sayının 20.000'e çıktığının tahmin edildiği ifadesi yer almakta. Makalede yıllık ölüm

¹³ <https://www.sozcu.com.tr/2020/saglik/saglik-bakani-koca-ulusal-cikarlari-koruyoruz-leke-ariyorlar-6062959/>

¹⁴ <https://www.rki.de/SharedDocs/FAQ/NCOV2019/gesamt.html> . Her üç pozitif testen birinin hatalı olabileceği ve hasta sayılarının esas alınması şeklindeki bir görüş için bkz.: https://www.infosperber.ch/Artikel/Gesundheit/Das-irrefuehrende-Starren-auf-die-Corona-Fallzahlen-2?fbclid=IwAR3lvMTsh7SOC4c19QOgrIfbdu2WOvHGAXtrMXgTik_W6j7gOLWb_Q9kJIY

¹⁵ <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/156553/umfrage/anzahl-der-todesfaelle-durch-schweinegrippe/>

¹⁶ https://de.wikipedia.org/wiki/Pandemie_H1N1_2009/10

sayılarında görülen farklılıkların istatistik tutma sorunlarıyla bağlantılı olduğu, birçok kez ölüm kağıtlarında ölüm nedeninin grip yerine akciğer iltihaplanması (Lungenembolie) gibi başka hastalıkların yazıldığı belirtilmekte. Yine aynı yazıda Almanya için her yıl gripten ölenlerin sayısının 5.000 ile 20.000 arasında değiştiğini düşünebileceğimiz, ama 2010-2013 yılları arasında laboratuvarında tespit edilmiş grip nedeniyle ölüm sayısının sadece 26 ile 198 arasında olduğu bilgisi yer almakta¹⁷.

Yine Almanya'da rakamlarla ilgili benzer bir durum Corona ölümleriyle de söz konusu. Hamburg UKE'de otopsi yapılan 19 Corona virüslü kişiden dördünün zatürreden, yedisinin ise tromboz nedeniyle hayatını kaybettiği anlaşılmış. Bu olayların Corona ölümü olarak mı, yoksa tromboz ve zatürre olarak mı geçmesi gerektiği konusunda farklı görüşler var. UKE'de yapılan otopsilerin sayısının 180'dan fazla olduğu düşünülecek olursa sayıların ve görüşlerin değişebileceğini söyleyebiliriz¹⁸. Türkiye'deki "saklanan ölü sayılarını" da bu tartışmalar çerçevesinde değerlendirmek gerekir¹⁹. Aksi takdirde söz konusu ölüm raporlarını veren doktorlar en hafif deyimle hatalı, en ağır deyimle de sahte evrak düzenlemekle suçlanmış olurlar.

Gerek Milletvekili Emir'in, gerekse TTB'nin Sağlık Bakanı Koca'ya ve onun şahsında Cumhurbaşkanlığı Hükümeti'ne yönelttikleri, olayı insani boyutundan soyutlayarak sayılara, istatistiklere indirgeyen suçlama niteliğindeki eleştiri(ler), aslında Corona salgını ile mücadelede başarısız oldukları, fakat sayılarla oynayarak, bunu gizledikleri, kendilerini başarılı imiş gibi gösterdikleri, bundan dolayı da birçok doktorun ölümünden de sorumlu oldukları şeklinde.

Bu yazının amacı Sağlık Bakanı'nın ya da Cumhurbaşkanlığı Hükümeti'nin başarısı ya da başarısızlığı konusunda bir sonuca ulaşmak, yargıda bulunmak değil; zaten pandemi ile yaklaşık yedi aydır süren mücadelenin daha uzun bir süre devam edeceği, yıllarca süreceği ortada; Türkiye'nin bu süreci başarıyla yönetip yönetmediği ancak her şey sona erdikten, tam sonuç ortaya çıktıktan sonra değerlendirilebilir. Bundan dolayı burada şimdiye kadar var olan süreç için bu konuda JHU'nun denetiminden geçmiş verilere göre Türkiye'nin konumu hakkında fikir verebilecek tablo ile, muhalefet partilerine yakınlığı ile bilinen internet gazetesi *Sözcü*'de DSÖ'nün Türkiye'yi Corona ile mücadelesinden dolayı övdüğü ve örnek gösterdiği cümleleri hatırlatmakla yetineceğiz:

"Türkiye'de sosyal medya anketleri, toplum ile iletişim için kullanıldı ve halkın corona virüsünden korunmak için önlemlerin anlaşılması ve gelişen Covid-19 politikalarının bilgilendirilmesi için uygulandı. Bu destekleyici iletişim ve hizmetler, halkta pozitif geri dönüş sağladı (...) Türkiye, semptom gösteren ya da göstermeyen tüm Covid-19 pozitif vakalarını izole etmektedir. Bu yaklaşım bulaş zincirini kırmak için bir ön koşuldur. DSÖ,

¹⁷ <https://www.aerzteblatt.de/archiv/170864/Influenza-Woher-kommt-die-Zahl-der-Todesfaelle>

¹⁸ <https://www.ndr.de/nachrichten/hamburg/UKE-Studie-Corona-Patienten-sterben-haeufig-an-Blutgerinnseln,uke622.html> ; ayrıca bkz.: <https://www.aerzteblatt.de/archiv/214070/Umgang-mit-Corona-Toten-Obduktionen-sind-keinesfalls-obsolet> . Yine bu yazının hazırlandığı günlerde test sayılarının değil, hasta sayılarının esas alınması gerektiği yönünde yayımlanan bir makale için bkz.: https://www.deutschlandfunk.de/epidemiologe-gerard-krause-erkrankungszahlen-sollten-der.676.de.html?dram:article_id=485544

¹⁹ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/mersinde-olum-raporu-skandali-olen-isciyeye-itiraz-uzerine-el-yazisi-ile-covid-raporu-verildi-1763379> ; <https://www.aydinlik.com.tr/haber/olum-sayilari-gizleniyor-mu-205373>

aynı zamanda, konuyla ilgili DSÖ rehberi kapsamında veri toplama ve pandemiye yanıt önlemlerinin uyumlu hale getirilmesine yönelik çağrılar yapmaktadır."²⁰

Devlet	Nüfus (2019)	Hasta Sayısı	İyileşenler	Ölenler
Çin	1.470.000.000	90.955	85.795	4.739
(Hubei)	57.200.000	68.139	63.627	4.152)
(Vuhan)	8.090.000	50.340	46.471	3.869)
ABD	328.200.000	8.127.522	3.220.573	219.534
(New York)	19.450.000	487.626	?	32.959)
(New York City)	8.400.000	258.452	?	23.925)
Rusya	146.730.000	1.390.824	1.065.608	24.039
Almanya	83.020.000	364.644	292.215	9.786
Fransa	66.099.000	876.342	108.014	33.325
İtalya	60.360.000	414.241	251.461	36.543
İspanya	46.940.000	960.560	150.376	33.775
İngiltere	66.870.000	708.311	?	43.736
İsveç	10.230.000	74.422	?	5.918
Türkiye	82.000.000	347.493	304.003	9.296
Toplam (188 devlet)	-	39.803.562	27.353.713	1.111.714

Tablo: 18.10.2020 tarihli verilere göre Türkiye'nin seçilmiş bazı devletler, eyaletlere, şehirlere göre ve dünya genelindeki konumu²¹.

Türkiye'nin almış olduğu tedbirleri gerek DSÖ'nün gerekse birçok kez diğer yetkili kurumların başarılı bulmalarına, süreci başarıyla yönettiklerini belirtmelerine rağmen Türkiye içinde yoğun suçlama nitelikli eleştirilerin yükselmesini, eleştirenlerin asıl amacının pandemi ile ilgili bir eleştiride bulunmaktan çok, Cumhurbaşkanlığı Hükümeti'ni yıpratma, mümkünse düşürme çabalarında pandemiye araç olarak kullanmaları şeklinde düşünmek, konuyu bu yönden ele almak, olayları en geniş çerçeve içinde değerlendirebilmek için yararlı olacaktır.

Yaklaşık on sekiz yıldır Türkiye'nin hükümet partisi olan AKP'nin en önemli özelliği, diğer partilerden farklı olarak en fazla üç dönem milletvekili olunabilmesi. Bu özelliğinden dolayı kuruluşundan bugüne hükümetlerde yer almış isimlerden çok az isim bugüne kadar gelebilmiş, üçüncü dönemden sonra da milletvekili olmak isteyenler başka partilere, özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin önemli ileri gelen kişileri, isimleri HDP'ye geçmişlerdi.

Aslında AKP'deki ilk ayrılışlar 2008 yılında "laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği" gerekçesiyle açılan kapatma davası öncesinde başlar; şimdi CHP'nin önemli isimlerinden olan, 59. AKP Hükümeti'nde Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı görevlerini yürüten Abdüllatif Şener'in 2007'de partiden ayrılması ile AKP'nin Avrupa Birliği'ne üyelik şartlarının yerine getirse de Türkiye'nin alınmayacağına yavaş yavaş anlaşıldığı, "Akil İnsanlar" ve "Yetmez ama evet" sloganıyla hareket edenlerin yavaş yavaş AKP'yle yeniden

²⁰ <https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/son-dakika-dsoden-turkiyeye-corona-virusu-ovgusu-6068290/>

²¹ 2019 yılına göre ülkelerin nüfusları, o ülkenin ististik bilgilerinden, hasta ve ölüm olayları ile veriler JHU'nun günlük açıklamaları ve ilgili ülkelerin Corona istatistiklerinden derlenmiştir. Burada yalnızca Çin'in Vuhan ve Hubei eyaletleri için kaynakça olarak gösterilmekle yetinildi:
<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1090434/umfrage/fallzahl-und-todesopfer-des-coronavirus-in-china/>

konumlanmaya başlamaları bu döneme rastlar. Ancak bu kesimler AKP'nin kapatılma davası, parti kapatmanın çözüm olmadığı gerekçesiyle para cezası olarak sonuçlanıp Ergenekon, Balyoz, Cumhuriyet Gazetesi'ni bombalama vd. davalar açılmaya başlandığında AKP'ye desteklerini sürdürürler. Özellikle 2010 Aralık ayında Arap Baharı hareketlerinin ve bu hareket içinde 2011 yılında Suriye'de iç savaşın başlamasıyla "Açılımcılar" o güne kadar defalarca Büyük Orta Doğu Projesi (BOP) Eş Başkanı olduğunu (ve olmadığını) söyleyen Başbakan Erdoğan'ı ve AKP'yi desteklemeye devam ettiler. Ancak 2013 Mayıs'ında başlayan Gezi Olayları'nın Silivri Duvarlarını Yıkma Hareketi'ne dönüşmesi ve Arap Baharı hareketleri sırasında desteklediği Mursi'nin tutuklanması ile zor duruma düşen Erdoğan hem AKP içindeki hasımlarına karşı yeni alternatifler oluşturmak, hem de muhalefetin baskısından kurtulabilmek için Ergenekon, Balyoz vd. davalardan tutuklu bulunanların salıverilmesini kabul etti. Bu Türkiye'nin askeri, siyasi ve ekonomik konseptlerindeki önemli bir dönüm noktası oldu; Rusya, İran ve Çin ile geliştirilen ilişkiler 15 Temmuz 2016'da askeri darbe girişimiyle önlenmeye çalışıldıysa da başarılı olamadı ve sonuçta 2015'ten itibaren geliştirdiği SİHA ve İHA teknolojileri, güçlendirdiği deniz kuvvetleri, Rusya'dan S400 füzeleri alımı ve Libya ile yaptığı deniz sınırı antlaşması ile Türkiye askeri gücünü ve siyasi duruşunu ilan etmiş oldu. AKP'nin üç dönem prensibinin Cumhurbaşkanı'nın doğrudan seçilmesi sistemiyle aşılarak Erdoğan'ın AKP Başkanı olarak kalması ve Cumhurbaşkanı olması sağlandı, ardından da 16 Nisan 2017 tarihinde de referandum yoluyla kabul edilen ve 2018 seçimleriyle uygulanmaya başlanan Cumhurbaşkanlığı Hükümeti sistemine geçilerek parlamento neredeyse işlevsiz hale getirildi; böylelikle muhalefet partilerinin yapılan askeri harekâtlar ve politik girişimler konusunda herhangi bir insiyatifte bulunmaları güçleştirildi.

Ancak bu süreç çok kanlı bir şekilde gelişti; 8 Mart 2015-Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen Hendek Operasyonları²² esnasında, 20 Temmuz 2015'de Suruç'ta başlayan ve 31 Aralık 2016'da İstanbul'da Reina'daki yılbaşı kutlamasına yapılan saldırıyla son bulan süreçte, çoğunlukla canlı bomba saldırısı şeklinde yapılan Ankara Garı, Ankara-Çankaya, İstanbul-Fatih, İstanbul-Vezneciler, İstanbul Atatürk Hava Limanı, İstanbul Dolmabahçe Stadı ve Maçka Demokrasi Parkı, Elazığ Emniyet Müdürlüğü, Gaziantep Şahinbey saldırılarında yüzlerce sivil, asker ve emniyet görevlisi öldü²³.

Hendek Operasyonları'ndan ve bombalı saldırıların sonlandırılmasından sonra ise Suriye'de kurulan "Kürt Koridoru"nun imha edilmesi amacıyla İdlib Operasyonu, ardından da Zeytin Dalı ve Barış Pınarı harekâtları gerçekleştirildi, ABD'nin yerli askeri gücü konumundaki PKK ve YPD güçlerine ağır kayıplar verdirildi, Rusya ile birlikte bölgede belirli bir istikrar sağlanırken Suriye hükümet güçleri kaybettikleri toprakları geri kazanmaya başladı. Sonuçta bugün artık bölgede Soğuk Savaş'ın SSCB'yi çevreleme, yalıtma projesi olan Yeşil Kuşak'tan ve Yeni Dünya Düzeni'nin BOP'undan geriye bölgede gücünü ve etkinliğini kaybetmiş bir ABD ile bozguna uğramış yerel işbirlikçileri kaldı.

Corona'nın Vuhan'da ilk kez tanımlandığı ama henüz isimlendirilmediği 2019 yılının son günlerinde ve isimlendirildiği 2020'nin ilk aylarında Cumhurbaşkanlığı Hükümeti, 2019 yerel seçimlerinden galibiyetle çıkan Millet İttifakı partilerinin erken seçim istekleri, ekonomik sorunlar ve Suriye'de Bahar Operasyonları ile meşguldü; pandemi olarak ilan edildiği Mart 2020'nin ilk günlerinde ise ilk Hacı kabileleri Mekke'den dönmeye başlamışlardı ve o zamana kadar Türkiye'ye havaalanlarından giriş yapanlarda görülmeye başlanan virüs bu kabilelerle birlikte yayılmaya başladı. Alınan karantina tedbirlerinin yanı sıra özel hastaneler de dahil tüm hastanelerin pandemi hastanesi ilan edilmesi, ücretsiz tedavi, 65 yaş üstü ve 20 yaş altında olanlara uygulanan sokağa çıkma yasağı, Nisan ayından itibaren büyük şehirlerde

²² https://tr.wikipedia.org/wiki/Hendek_operasyonlar%C4%B1

²³ Saldırıların tam listesi için bkz.:

https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_intihar_sald%C4%B1r%C4%B1lar%C4%B1_listesi

maske takma zorunluluğu getirilmesi, şehirlerarası ulaşımın kısıtlanması gibi tedbirler, ilerleyen günlerde büyük şehirlerde hafta sonlarında ve Şeker Bayramı'nda tüm ülkede sokağa çıkma yasağı getirilmesi, virüsün yayılımının engellenmesinde etkin oldu.

Yerel seçimlerden galibiyetle çıkan ve birçok önemli şehrin yanı sıra Ankara ve İstanbul büyükşehir belediye başkanlıklarını da AKP'den almış olan Millet İttifakı partilerinin oluşturduğu muhalefet, pandemi'yi yüksek sesle dile getirmeye başladıkları belediye başkanlarının yetkili olduğu bağımsız yerel yönetim isteklerinin bir uygulama imkanı olarak değerlendirip, hükümetin kontrolü dışında girişimlerde bulundular; Adana Büyükşehir Belediyesi'nin kurduğu sahra hastanesi Sağlık Bakanlığı'nca kapatıldı, birçok belediyenin açtığı bağış kampanyaları hükümetçe durdurulup yasaklandı, toplanan paralara el konuldu.

Bu dönemde muhalefetin belki de tek başarısı olarak maske dağıtımını sırasında gösterdikleri performans gösterilebilir; her aşamasında muhalefetçe beceriksizlikle değerlendirilen ve alay konusu edilen Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın emriyle parasız olarak maske dağıtımını girişimleri çıkan aksaklıklar nedeniyle karışıklıklara ve şikayetlere sebep oldu, sonuçta maskelerin en fazla bir TL olması şartıyla parayla satışına başlandı. Maske dağıtmayı hükümet organlarından daha iyi yapacağını ileri süren belediyeler de bu gelişme üzerine ücretsiz maske dağıtımına son verdiler, maske dağıtımını konusu bir daha gündeme gelmedi.

Maske dağıtımını ile ilgili aksaklıklar sırasında Millet İttifakı'na dahil olan İyi Parti'ye yakın Yeniçağ internet gazetesinin "...çalışanlar ücretsiz maske alamayacak" linki altında "Ücretsiz Maske Dağıtımında Kaos" başlığıyla yaptığı haber²⁴ ile yine aynı internet gazetesinde yer alan "Ücretsiz dağıtılan Maskeler İçin Şok İddia" başlıklı CHP Milletvekili Sezgin Tanrıkulu'nun meclise verdiği bir soru önergesini konu alan haber²⁵, parasız maske konusunda hükümete karşı tutumu yansıtan iyi örneklerdir. Milletvekili Tanrıkulu'nun soru önergesi ise, Avrupa'da, Almanya gibi zengin ülkelerde bile üretilmediği ve ithal edilemediği için bulunamayan, ülkelerin birbirlerinin maskelerine el koymaya çalıştığı günlerde²⁶ Türkiye'nin maske konusunu nasıl çözdüğünü göstermesi açısından önemli ipuçları vermekte. Milletvekili Tanrıkulu'nun Yeniçağ'da yer alan soru önergesinin soruları şöyle:

- "Sosyal medyada görüldüğü üzere Koronavirüs salgını sebebiyle takılan maskelerden nefes verildiğinde çakmağın sönmeye ve maskelerin içinden parfüm vb. sıklığında dış tarafa akması gibi paylaşımlar göz önünde bulundurulduğunda, kod karşılığında eczanelerden temin edilen maskelerin koruyucu olmadığı iddiaları doğru mudur?"
- Maske üzerinde bulunan telin gerekliliği nedir?"
- Kod karşılığında eczanelerden alınan maskelerin ihale şartnamesini kimler hazırlamaktadır?"
- Bahse konu şartname Bilim Kurulunun onayına sunulmuş mudur? Sunulmamış ise, gerekçesi ve izahı nedir?"
- Maskelerin koruyucu vasıflarını garanti altına alacak özellikte üretilmesini sağlayacak şartnameye uygun olup olmadığı kim ya da kimler tarafından denetlenmektedir?"
- Maskelerin bir bölümünün askeri dikimevlerinde üretildiği göz önüne alındığında, 3 milyondan fazla maskenin piyasaya sürüldüğü iddiası doğru mudur?"

²⁴ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/maske-dagitimiyla-ilgili-flas-gelisme-calisanlar-ucretsiz-maske-alamayacak-276878h.htm>

²⁵ <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/ucretsiz-dagitilan-maskelerle-ilgili-sok-iddia-276425h.htm>

²⁶ <https://www.aydinlik.com.tr/haber/salginda-maske-savaslari-204542>

- Kod karşılığında eczanelerden temin edilen maskelerin adet bazında üretim maliyeti ne kadardır?
- E-Devlet şifresi ve adına kayıtlı telefonu bulunmayan vatandaşlarımız için maske temini hangi kanallar aracılığıyla yapılmaktadır?
- Sığınmacılar, mülteciler ve çalışma izni bulunan yabancı uyruklu kişilerin maske temini hangi kanallar aracılığıyla yapılmaktadır?
- Başta fırıncılar, kargo çalışanları ve şoförler olmak üzere özel sektörde çalışan vatandaşlara hızlı ve ücretsiz maske temin edilebilmesi için başlatılmış çalışmalar nelerdir?
- 22 Nisan 2020 tarihi itibarıyla Türkiye genelinde illere göre toplam kaç maske kod karşılığı kaç kişiye teslim edilmiştir?"

Maske konusundaki bir başka sözü edilmesi gereken olay da, sosyal medyada, Çin'den alınan maskelerin ABD'ye satılmasından sonra onların da maskeleri Suriye'de PYD'liler'e aktarması üzerine hükümetin "PKK'lılara maske vermekle" suçlanmasıdır²⁷.

Gerek sosyal medyada kişilerin ve grupların iktidara tepki göstermesi, gerekse meslek örgütleri ve diğer sivil toplum kuruluşlarının eleştirilmesi, muhalefet partilerinin hükümet partisinin uygulamalarını engellemeye çalışması belirli kurallar, sınırlar içinde normal, hatta olması gereken bir durum. Bu durum pandemi süreci için de geçerli. Ancak gerek muhalefet partisi belediyelerin pandemi ile hükümetten bağımsız mücadele girişimleri, gerek Sağlık Bakanlığı'nı inandırıcı olmayan verilerle hasta sayısını yanlış vermekle suçlama şekilleri, gerekse TTB'nin bir yandan hükümetin 65 yaş üstü olanlar için aldığı sokağa çıkma yasağını uygulamanın bilimsel olmadığı, yaşlılarda ruhsal sorunların ve kas, dolaşım sistemi rahatsızlıklarının arttığı gibi gerekçelerle eleştirerek kaldırılmasını talep ederken²⁸ diğer yandan yeterince tedbir alınmadığını ileri sürmesi gibi çelişkili noktalar, durumu eleştiri sınırlarının ötesine taşıyor. Belki var olan durum siyasi partiler için "muhalefet etme" çerçevesinde açıklanabilir, fakat "muhalefet etme" kamu kurumu niteliğinde bir meslek birimi²⁹ olan TTB için açıklama nedeni olmakta yetersiz kalmakta. Durumun daha iyi anlaşılması için TTB'nin pandemi sürecindeki tutumuna daha yakından bakmak gerekmektedir.

TTB'nin Corona ile mücadeledeki tavrı ilk günlerden itibaren eleştiri konusu olmuştu; mücadele için Çin modelini öneren eski Sosyal Sigortalar Kurumu İstanbul Sağlık İşleri Müdürü, İç Hastalıkları Uzmanı Dr. Hikmet Çevik'in 21 Mart'ta Aydınlık internet gazetesinde şu sözleri yer alıyordu:

"TTB, başından itibaren olumsuzlukları ve şüpheleri ön plana çıkartan eleştirel bir tutum izledi. Bunun mücadeleye olumlu bir katkısı yok. Büyük bir mücadele ve önemli başarılar da kazanıldı. Umuyorum ki bundan sonra da olacak. Mücadele biraz da olumluluğun ön plana çıkartılmasıyla, başarıların teşvik edilmesiyle kazanılan bir şey... Evet, olumsuzluklar her zaman bu tür mücadelelerde yaşanır. Dostane uyarı başka bir şey, sürekli

²⁷ https://www.sozcu.com.tr/2020/dunya/son-dakika-corona-gunlerinde-abdden-teroristlere-jest-turkiyeden-maske-al-pkky-gonder-5785930/?utm_source=ilgili_haber&utm_medium=free&utm_campaign=ilgilihaber

²⁸ <https://www.sozcu.com.tr/2020/saglik/ttb-65-yasa-yonelik-butun-kisitlamalar-ivedi-olarak-kaldirilmali-5946615/> ; <https://boldmedya.com/2020/07/23/ttbden-65-yas-uzerine-ozgurluk-talebi/>

²⁹ <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/814269>

yakınmak böyle büyük bir mücadelede doğru değil. Kamuoyunda da böyle algılanıyor. TTB, mücadeleye destek olmayı tercih etmedi."³⁰

Haziran ayında ise TTB ve İstanbul Tabip Odası'nın (İTO) iki HDP'li milletvekilinin milletvekillerinin düşürülmesi ile ilgili olarak yaptıkları açıklamalar sonrasında çeşitli meslek kurumlarının konuyla ilgili sözleri yine Aydınlik internet gazetesinde yer aldı. Cumhuriyetçi Hekimler (CH) Sözcüsü Dr. Hikmet Çevik, TTB ve İTO yönetimlerinin açıklamayı HDP etkisinde yaptığını, asıl karanlığın bizzat sözkonusu oda yönetimlerinde olduğunu belirterek, "Pandemi sürecinde Tabip Odası tamamen negatif bir tutum izledi. Bu tutum daha sonra bozgunculuğa döndü. TTB Başkanı Sinan Adıyaman ve İstanbul Tabip Odası, Mayıs sonunda Türkiye'nin İtalya'ya döneceği, hastanelerin ağzına kadar dolacağı, vakaların gizlendiği ve şeffaf olunmadığı gibi, herhangi bir kanıt olmadan, tamamen süreci karalamaya yönelik, HDP etkisi altında açıklamalarda bulundular. Tabip Odası, HDP'nin bu kadar etkisi altında kalınca bu sonuçlar ortaya çıktı. Salgınla mücadelede süreç tamamen şeffaf bir biçimde herkesin gözleri önünde yürütüldü. Durum böyle olunca sonuçlar da Tabip Odası'nın öngördüğü şekilde çıkmadı. Türkiye pandemisinin en azından birinci döneminin yönetilmesi konusunda alınan sonuç itibarıyla dünyadaki en başarılı ülkelerden biri. İstanbul Tabip Odası ve Türk Tabipler Birliği yönetimi HDP etkisinde kaldığı için 'karanlık' görüyor. Şimdi de büyük bir heyecanla 15 Haziran'da yeni bir korona dalgasının gelmesini bekliyorlar." (...) "Türk Tabipler Birliği, 'izlem komitesi' adı altında paralel bir bilim kurulu oluşturmaya çalıştı. Rehberler yayınlattı. Bu bir izleme komitesinin yapacağı iş değil. Böyle bir ihtiyaç da yoktu. Çünkü Sağlık Bakanlığı bu rehberleri gerektiği zamanlarda yayımladı. Böyle paralel bir şey oluşturmaya çalıştılar. Buna İBB Başkanı İmamoğlu'da yeltendi. Ama hüsrana uğradılar"³¹ sözleriyle bu aylardaki durumu özetledi.

Yine Haziran ayında TTB Merkez Konseyi Başkanı Sinan Adıyaman'ın vakalarının tanılanması amacıyla yapılan testlerin kriterlerinin daraltıldığını, bundan sonra daha az test yapılacağını ve daha az vaka yakalanacağını ileri sürmesi üzerine yine CH sözcüsü Çevik, "TTB Başkanı doğru olmayan haber ve bilgilerle yanıltıyor. Belge de sunmuyor. Testler rehberlere göre yapılıyor ve 1 Haziran'da yapılan son güncelleme ile kriterler iyice gevşetilip yaygın test yapılması kolaylaştırıldı" sözleriyle karşı çıkar. Test yapılma kriterlerinin daraltma bir yana genişletildiğini söyleyen Çevik, "Ancak kişisel talep üzerine ya da Kovid-19 temaslı semptomsuz hastaya test yapılması eskiden de yoktu şimdi de yok"³² açıklamasını yapar.

Bundan sonra TTB'nin Ağustos ayındaki "Aktif hasta sayısı açıklananın 10 katı" açıklamasında, "Sağlık Bakanlığı Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) değildir, üst düzey ayrılma/görevden alma ve istifalar gerekçeleriyle açıklanmalıdır" denilerek Covid-19 İzleme Kurulu 5'inci Ay Değerlendirmesi'nde şu ifadeler yer verildi: "Sağlık Bakanlığı'nca yerli üretildiği bildirilen PCR kitinin geliştirilmesinde yer alan Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Mikrobiyoloji Referans Laboratuvarları ve Biyolojik Ürünler Daire Başkanı'nın görevden ayrılması/alınması, Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) Başkan ve Genel Sekreteri'nin istifa gerekçeleri 'gizli' kalmıştır. Bu gelişmelerden kısa süre önce Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.Ş.'de (USHAŞ) olan Yönetim Kurulu Başkanı görevinden alındığı bilinmektedir. Son olarak Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu Başkanlığı'na 21 Temmuz'da yapılan Başkan ataması 5 Ağustos itibarıyla aynı ismin yeniden Kurum Başkan Yardımcılığı görevine döndürülmesi ile sonuçlanmıştır. Bu 'hareketlilik' hizmet sunumunda olağan görev

³⁰ <https://www.aydinlik.com.tr/haber/ttb%E2%80%88mucadeleye-destek-olmuyor-203290>

³¹ <https://www.aydinlik.com.tr/haber/doktorlar-tepkili-ttb-yonetimi-hdp-karanliginda-209758>

³² <https://www.aydinlik.com.tr/haber/ttb-yonetimi-yaniltiyor-test-kriterlerinin-daraltildi-gogru-degil-210868>

değişiklikleri olarak açıklanmayı zorlaştırmakta, kurum içi 'grup/güç odakları, çıkar çatışmaları' endişesini düşündürmektedir."³³

Eylül ayında ise TTB, Corona virüsü nedeniyle hayatlarını kaybeden sağlık çalışanları ve doktorlara dikkat çekmek için, 14-18 Eylül tarihlerini "Yönetemiyorsunuz, Ölüyor Tükeniyoruz" haftası ilan etti. TTB, İTO ve İstanbul Dışhekimler Odası (İDO) tarafından düzenlenen etkinliklerin açılışında İTO sözcüsü Öztürk, "Ne kadar rahatsız olurlarsa olsunlar biz hizmet vermeye devam edeceğiz. TTB ve hekimlere saldıran çok siyasetçi gördük ama hepsi gitti, biz kaldık"³⁴ açıklaması yaptı.

TTB'nin "Suçu vatandaşa, yükü hekimlere ve sağlık çalışanlarına yıkanlara tarihsel sorumluluklarını hatırlatıyoruz! Her gün kardeşlerimiz, annelerimiz, babalarımız önlenemez bir hastalık olan Kovid-19'dan ölüyor. Sorumlusunuz" açıklamasıyla sağlık çalışanlarını illerde tabip odaları önderliğinde eylemler yapmaya çağırısına CH Başkanı İrfan Gökçay, "Bu çağrının samimi olmadığı çok açık. Dünyanın her tarafında salgında yeni dalga yükseliyor. TTB'nin ifadeleri ve yaklaşımı Türkiye'nin başarısı ile ilgili değil. "Yaratıcı Yıkıcılık" çağrılarının yapıldığı siyasi bir iklimde hekimler eyleme çağırılınca hepimizin aklına 'Bunun altında ne var?' sorusu geliyor. Türkiye'nin başarılı olmaması için bir bahane aranıyor. TTB'nin açıklamasını çok talihsiz buluyoruz. Hekimlere de bu eylemlerin hiçbirisine katılmama çağrısı yapıyoruz. Bu eylemler, Türkiye'nin başarısına hizmet etmeyecek. (...) Bizler, en ön saflarda milletimizin sağlığı için mücadele ediyoruz, sağlıkçılar olarak hayatımızı kaybediyoruz. Sorunlar var. Samimiyetle bu sorunları dile getiriyoruz. Biz hekimler, ne olursa olsun her şart altında görevimizin başındayız. Milletimizin içi rahat olsun. Türkiye pandemisinin birinci aşamasında son derece başarılıydı. Yeni kararların alınacağı çok açık. TTB, yapıcı değil yıkıcı bir dil kullanıyor. Bu çağrının arkasında başka niyetler olduğunu düşünüyoruz. Hekimlerin bu çağrıya itibar etmemesini istiyoruz"³⁵ sözleriyle karşı çıkar. 14-18 Eylül "Yönetemiyorsunuz, Ölüyor, Tükeniyoruz" eylemlerinin ardından 27 Eylül'de yapılan TTB başkanlık seçimlerinde "Etkin Demokratik TTB Grubu" aday Şebnem Korur Fincancı'nın kazanmasıyla grubun ve Fincancı'nın HDP ve Abdullah Öcalan ile olan ilişkileri gündeme getirilir, TTB ve yönetimi ile ilgili tartışmalar alevlenir³⁶. Daha sonra da benzer yanlış sayı iddiaları vb. olursa da etkileri olmaz.

Türkçede işletme ve ekonomi dilinde İngilizce *creative disruption* kelimesinin³⁷ ve Almanca *schöpferische Zerstörung*'un (Yaratıcı Yıkıcılık)³⁸ karşılığı olarak kabul gören ve

³³ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ttb-uyardi-aktif-hasta-sayisi-aciklananin-10-kati-1758471>

³⁴ <https://www.birgun.net/haber/ttb-nin-cagrisiyla-bir-araya-gelen-saglik-calisanlari-yonetemiyorsunuz-oluyoruz-tukeniyoruz-315914>

³⁵ <https://www.aydinlik.com.tr/haber/cumhuriyetci-hekimler-den-ttb-yonetimine-yanit-her-sart-altinda-mucadeleye-devam-218382-2>

³⁶ <https://halagazeteciyiz.net/2020/09/28/ttb-secimlerini-etkin-demokratik-ttb-grubu-kazandi/> ; <https://www.veryansintv.com/turk-hekimlerini-bu-mu-temsil-edecek-seni-cok-iyi-taniyoruz-fincanci> ; <https://www.insanbu.com/Kitap-Haberleri/864-turk-tabipleri-birligi-on-yillardir-pkknin-basit-bir-aleti-fbclid=IwAR37CzCmHFTGVqCXJxt6Sh-s8nGItHUujUA4IvGmsIb3Zgu87sQMOPgpGJk> ; <https://www.insanbu.com/Kitap-Haberleri/864-turk-tabipleri-birligi-on-yillardir-pkknin-basit-bir-aleti-fbclid=IwAR37CzCmHFTGVqCXJxt6Sh-s8nGItHUujUA4IvGmsIb3Zgu87sQMOPgpGJk>

³⁷ <https://baslangicnoktasi.org/yikici-yaraticilik-ve-kontrol-mekanizmalari/>

³⁸ https://tr.wikipedia.org/wiki/Yarat%C4%B1c%C4%B1_Y%C4%B1k%C4%B1m

kavram olarak kullanılan "Yıkıcı Yaratıcılık" esas olarak pozitif bir içeriğe sahip; çıkış noktası olan ekonomiden örnek verecek olursak, bilgisayar ve robot teknolojisinin birçok iş alanında insan iş gücünün yerini alması, yeni sosyal ve toplumsal yapılar oluşturması olumlu, "yaratıcı" bir gelişmedir, fakat aynı zamanda iş yerini kaybedenler ve değişen sosyal, toplumsal yapıdan olumsuz etkilenenler için "yıkıcı"dır.

Ancak ekonomi dilinde daha rahat anlaşılabilir ve pozitif içeriği olan bu kavramın siyasette, politikadaki kullanımının aynı şekilde anlaşılabilir ve pozitif olduğunu söylemek güç. Örneğin yukarıda CH Başkanı Gökçay'dan aktarılan "... 'Yaratıcı Yıkıcılık' çağrılarının yapıldığı siyasi bir iklimde ..." sözlerindeki "Yaratıcı Yıkıcılık"tan ne anlamak gerektiğini ancak siyasi iklimi açıklayarak anlayabilir, anlatabiliriz. Gündelik siyaset çerçevesinde siyasi rakiplerini, AKP'yi ve seçimlerde Cumhuriyet İttifakı'nı oluşturan MHP'yi hükümetten indirmek isteyen CHP ve Millet İttifakı'nı oluşturan diğer partilerin gerek Covid-19 hastalarının sayısı, gerekse erken seçim çabaları (ve hükümeti düşürmek için gösterdikleri diğer çabalar), Gökçay'ın sözlerinde de olduğu gibi "Yaratıcı Yıkıcılık" olarak algılanabilir ve açıklanabilir. Ancak bu tür açıklama belki ekonomide işlerini kaybeden işçilerin makineleri kırarak eski iş yerlerini elde etmeye çabalamalarıyla kıyaslanabilir ve buradaki "yaratıcılık" ancak amaca ulaşmak için başvuru taktikler, keskin zeka ya da pratik zeka ürünleri olabilir. Gökçay'ın (karşı çıkararak) dile getirdiği "Yaratıcı Yıkıcılık"da bu tür sansasyonel keskin zeka, pratik zeka üretimi propaganda ürünleri olarak ortaya çıkıyor.

Corona tedbirleriyle birlikte ağırlaşan ekonomik şartlar, değişen sosyal yaşam dünyanın birçok ülkesinde protestolara, gösterilere neden oluyor; ancak Türkiye'de Corona ile ilgili eleştiriler, tepkiler genel olarak özellikle Avrupa ülkelerinden farklılıklar gösteriyor. Örneğin, her zaman "Avrupa, Almanya'da olsaydı" ya da "Almanya'da böyle" şeklinde referans gösterilen Almanya'dan örnek verecek olursak, Alman yetkililerin "Aşırı sağcılar, radikal dini (hıristiyan) gruplar, komplocular, bozguncular" olarak tanımladıkları gruplara Türkiye'de rastlanmıyor, bunun yerine süreç, demokrasiyi savunduğu iddiasındaki muhalefetin Almanya'daki taraftarlarının da yoğun desteğiyle tek kişi yönetimi, diktatörlük, islamcı yönetim gibi argümanlarla hedef aldığı hükümet karşıtlığı üzerine kuruluyor.

Sürecin bir bölümünü elbette ilaç ve aşı ithalini organize eden Türk Eczacılar Birliği (TEB)'den yola çıkarak³⁹ ilaç sanayiinin bu konuda oynadığı rolle ya da TTB yeni başkanı Fincancı'nın Uluslararası İşkence Rehabilitasyon Merkezi (IRTC) adına gittiği Bahreyn'de, turist kılıfına bürünerek, denizde cesedi bulunan ve polise göre boğularak ölen gencin vücudundan doku örnekleri alarak Türkiye'ye getirip işkenceyle öldürüldüğünü tespit etmesi gibi⁴⁰ olayları esas alarak Sivil Toplum Örgütleri'nin işlevlerini sorgulayarak da açıklamak mümkün. Ancak bu tür açıklamalar muhalefeti oluşturan grupların tümünün toplumun bütününe sağlığını ilgilendiren bir konuda sadece yıkıcı-muhalefet yapmaya odaklanmış olmasını açıklamakta yeterli olmaz. Bunun yerine konuyu özellikle ikinci S400 alımı anlaşması sonucunda hükümet üzerinde yoğunlaşan baskıları, karşıtlığında da muhalefet kesimini oluşturan partilerdeki bölünmeler çerçevesinde irdelemek gerekir. Ancak böylelikle geçmişte anti-empyralist iddiaları olan sol grupların ve sosyal demokrasinin temsilcileri olan partilerin eski ideolojik karşıtlarıyla örtüşen sağ politikalara yönelmeleri, aynı şekilde sağcı partilerin geleneksel tutumlarından vazgeçerek eski sol karşıtlarıyla işbirliğine yönelmeleri açıklanabilir. Bu şekilde hem İyi Parti'yi ve CHP'yi bölünme noktasına getiren Fethullah Gülen ve HDP etkileri, hem CHP'ye yakın yayın organlarının eski AKP milletvekilleri ve Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı gibi önemli görevlerde bulunmuş kişilerin kurdukları

³⁹ <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/burokrasi-uzadi-15-milyon-do-uz-grip-asisini-iran-aldi-1775653>

⁴⁰ <https://www.evrensel.net/haber/283163/sebnem-korur-fincanci-kimdir>

partilerini "seçmene ısındırmaya" yönelik çabaları hem de AKP içindeki hükümete karşı "direnme" anlaşılabilir.

Bu açıdan yaklaşıldığında süreci bir "Batıcılar-Avrasyacılar çatışması" olarak ele almak açıklamalar için çok daha geniş bir bakış açısı sağlamakta; yaklaşık yetmiş yıllık bir NATO ortaklığının ve bu ortaklığın getirdiği sosyal, toplumsal ekonomik sorunların kısa zamanda ve çatışmasız çözülmesi düşünülemez. Sadece Türkiye ekonomisi, siyasi organizasyonu ve sosyal yapısı için değil, bir bütün olarak kapitalist sistem için tehdit olan Corona ise hem bu çatışmaları toplum(lar) için ağırlaştırmakta, hem de doğaya karşı verilen önemli bir sınav olarak karşımıza çıkmakta.

Yükselen ikinci dalgası, dramatik şekilde artan hasta ve ölü sayılarıyla sınav devam ediyor.

25.10.2020 Hamburg

www.mkadatepe.de